

УДК 336 (631.1)

І. О. Іртищева,
д. е. н., професор,

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, м. Миколаїв
О. С. Біліченко,

здобувач, Миколаївський державний аграрний університет

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ — ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ ДЛЯ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ

Досліджено та обґрунтовано провідну роль громадських організацій в реалізації соціальних проектів для формування прийнятних умов життя та відповідального громадського світогляду сільської молоді. На прикладі громадської організації Миколаївського державного аграрного університету "Твори добро" показано реалізацію успішних соціальних проектів для сільської молоді.

Investigational and the leading role of public organizations is reasonable in realization of social projects for forming of acceptable terms of life and responsible public world view of rural young people. On the example of public organization of the Mykolaiv state agrarian university "Works good" is shown realization of successful social projects for rural young people.

*Ключові слова: громадські організації, волонтери, сільська молодь, соціальні проекти.
Key words: public organizations, volunteers, rural young people, social projects.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Громадські організації є невід'ємним елементом будь-якого демократичного суспільства. На сучасному етапі суспільно-політичного розвитку нашої держави вони виступають свого роду сполучною ланкою між політичним і громадянським суспільством. Саме в цьому полягає їх стабілізуюча інтеграційна роль у суспільстві. З поширенням демократії і зростанням рівня політичної культури посилюється тенденція до різноманітності громадських об'єднань у соціально-політичному житті. Українці стали більше цікавитися громадським життям і реєструвати нові громадські організації — про це красномовно свідчить статистика Міністерства юстиції України. Всього органами юстиції в Україні протягом 2011 р. було легалізовано / зареєстровано більше трьох тисяч громадських формувань, основну частину яких — 81,5% — складають міські, всеукраїнські та міжнародні громадські організації, 17,7% — міські, всеукраїнські та міжнародні благодійні організації, 0,8% — політичні партії. Очевидно, що найбільша питома частина легалізованих / зареєстрованих громадських формувань припадає саме на громадські організації. І це зрозуміло, оскільки різноманітні об'єднання громадян якраз і створюються для задоволення та захисту законних соціальних, еко-

номічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів їх членів.

Соціально-політичне призначення громадських організацій полягає, перш за все, в тому, що вони допомагають людям у вирішенні соціальних проблем і завдань повсякденного життя, відкривають широкі можливості для прояву суспільно-політичної ініціативи, здійснення функцій самоврядування.

Світовий досвід свідчить про те, що належна підтримка державою громадських (неприбуткових) організацій має позитивний політичний, соціальний та економічний ефект. У політичній сфері інститути громадянського суспільства формують громадянську активність і тиск для примусу державних інститутів стати більш відповідальними.

У сучасній Україні громадські організації мають практично спільні типові проблеми, а саме: відсутність регулярного достатнього фінансування; низька активність громадян; низька поінформованість населення в сільській місцевості; відсутність матеріальної бази; недостатньо відповідних навичок у членів організацій; проблеми з навчанням членів організацій. Тому дуже важливим фактором розвитку громадських організацій є підтримка з боку органів влади та підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблемами становлення громадських організацій та активного залучення до них сільської молоді займалися О. Бєлишев, О. Вакуленко, Є. Бородин, М. Перепелиця, М. Головатий, Н. Романова та інші, хоча багато аспектів цієї важливої соціоекономічної проблеми залишаються невирішеними.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Основною метою нашого дослідження стало обґрунтування провідної ролі громадських організацій в реалізації соціальних проектів для формування прийнятних умов життя та відповідального громадського світогляду сільської молоді.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Більшість громадських організацій основну мету своєї діяльності вбачають у сприянні розвитку територіальних громад, а основними завданнями — розвиток елементів громадянського суспільства, надання допомоги органам місцевого самоврядування у вирішенні проблем села, роботі з молоддю, підтримку одиноких громадян, інвалідів, багатодітних сімей, задоволення та захисту прав та інтересів членів організацій, сприяння залученню членів громади до підприємницької діяльності.

Ефективний механізм співпраці громадських організацій, органів місцевого самоврядування та державного управління — соціальне замовлення: розробка й реалізація конкретних соціальних програм, спрямованих на вирішення тих чи інших проблемних питань. Коли у суспільстві виникає якась проблема, яка є актуальною для суспільства в цілому чи для конкретної групи людей, і вирішити її державні органи управління не спроможні, з різних причин: не вистачає ресурсів (як людських так і матеріально-технічних), необхідних навичок, а іноді й просто розуміння, виникає потреба вирішення цієї проблеми, то проблема може ідентифікуватися як необхідність у наданні допомоги різним проблемним та вразливим верствам населення — бідним, людям, які мають проблеми фізичного та психічного здоров'я, людям похилого віку, дітям вулиці, жертвам насильства, а також як необхідність масової соціальної роботи з дітьми, сім'ями, одинокими людьми, молоддю, певними групами ризику тощо. Це індивідуально значимі та суспільно необхідні послуги [1, с. 24].

Але всі ці дії матимуть невисокий рівень ефективності, якщо головний об'єкт цих дій — молодь — залишиться на рівні пасивного спостерігача. Саме тому держава та молодь мають виступати партнерами та спільними виконавцями, з акцентом на особисту зацікавленість, послідовну систематичну роботу та внутрішню самодисципліну кожної молодої людини. Реалізація молодіжної участі повинна проявлятися в усіх суспільних діях, що пов'язані з програмами збереження здоров'я та

способу життя серед дітей та молоді. За такого підходу важливим принципом роботи виступає популяризація волонтерського руху та лідерства, відповідно до якого молоді люди, ставши активними учасниками процесу — поширюють діяльність серед однолітків за методом "рівний — рівному".

Наразі волонтерський рух не є надто популярним. Довгий час його популяризацією займалися лише соціальні служби для сім'ї, дітей та молоді. Так, за даними досліджень Державного інституту розвитку сім'ї та молоді, 84 % осіб вказали, що ніякої участі у волонтерській роботі не беруть. Серед ствердних відповідей: 8 % працювали у студентських соціальних службах, 6 % — в соціальних службах області (міста, району) і тільки 2 % вказали на роботу в інших організаціях [2, с. 105].

Соціальні служби продовжують значну роботу з підтримки та розвитку волонтерського руху. З метою професійної підготовки волонтерів до надання соціальних послуг ще у 2004 р. у регіонах країни розпочалося створення спеціалізованих формувань, які дістали назву "Школи волонтерів". У 2009 р. Державною соціальною службою для сім'ї, дітей та молоді було затверджено Примірну програму підготовки волонтерів в центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, відповідно до наказу від 23 листопада 2009 р. № 68.

На початок 2010 р. у всіх регіонах країни діяло 515 таких шкіл, що на третину більше, ніж в 2005 р. Загалом, починаючи з 2005 р., в "Школах волонтерів" пройшли підготовку 64 287 осіб. За своїм соціальним статусом це були лікарі, юристи, студенти, учні старших класів середніх шкіл. Найбільше волонтерів підготовлено в Харківській, Луганській, Сумській, Житомирській областях та в м. Києві [2, с. 112].

Миколаївська обласна громадська організація "Творити добро" була створена в липні 2010 р. Її учасниками стала студентська громада Миколаївського державного аграрного університету (МДАУ) під патронатом ректора закладу — Шебаніна В'ячеслава Сергійовича. Метою діяльності є захист законних соціальних, економічних та інших спільних інтересів їх членів, сприяння членам організації брати участь в усіх сферах життя суспільства; постійно співпрацювати з органами законодавчої і старанної влади місцевого самоврядування в рішенні проблем; здійснювати добродійні заходи, брати участь в розробці і реалізації програм.

Студенти університету вже тривалий час займаються волонтерською та благодійною роботою. Зокрема, починаючи з 2004 р. студентська молодь Миколаївського ДАУ опікується 36 мешканцями Міського притулку для громадян похилого віку та інвалідів та 138 людьми похилого віку Заводського району. Головною метою такої роботи є поєднання інтересів молоді та людей похилого віку. Проект направлений на збереження пам'яті про історичне минуле, проведення тематичних зустрі-

**Таблиця 1. Стратегія досягнення поставлених цілей
проект "Лікарняний дворик"**

Завдання	Назва заходу, перелік робіт і матеріалів, які ресурси і яким чином будуть використані:	Кількість учасників їх склад
Завдання №1 Інформаційна кампанія	1. Провести анкетування, опитування громадськості, для визначення думки громадян відносно проблеми впорядкування території лікарні. 2. Круглий стіл для ЗМІ і громадських організацій. 3. Проведенні акцій « Ми проводимо копілочний збір засобів для благоустрою обласної лікарні». 4. Розміщення інформації в обласних ЗМІ	Учасники: 25 — громадськість; 3 — журналісти; 5 — представників обласної влади; 5 — представники бізнесу; 15 — медичний персонал;
Завдання №2 Ініціювати звернення до обласної ради	1. Написання звернення до депутатів обласної ради про можливість фінансування благоустрою території лікарні. 2. Брати участь в засіданнях постійних комісій обласної ради. 3. Взяти участь в сесії обласної ради, яка розглядатиме питання проекту.	25 — громадськість; 5 — депутати обласного ради; 3 — представники бізнесу (юристи)
Завдання №3 Проведення суботників	— Формування команд волонтерів, змісту і обсягів робіт, постановка завдань і інструктаж командам волонтерів для суботників на території лікарні за проектом. — Участь в суботниках. — Закупити устаткування дитячого ігрового майданчика.	Учасники: 3 — журналісти; 5 — представники влади; 15 — представники бізнесу; 100 — волонтери; 35 — медичний персонал
Завдання №4 Урочисто відкрити лікарняний дворик	1. Нарада і розробка сценарію урочистого відкриття «Благоустрій лікарняного двору» — організація дозвілля; — тиражування і поширення запрошень 2. Проведення урочистого відкриття затишного дворика на території обласної дитячої лікарні. 3. Провести анкетування, опитування громадськості для визначення думки громадян відносно результатів проекту 4. Проінформувати ЗМІ про виконану роботу.	Учасники: 80 — громадськість; 3 — журналісти; 5 — депутати обласної ради; 25 — представники бізнесу; 70 — медичний персонал; 150 — діти, які знаходяться на лікуванні в лікарні

чей свідків історії з молоддю, створення клубів для зустрічей, волонтерської діяльності, організації дозвілля в клубах за інтересами.

За період 2010—2011 р. учасниками громадської організації "Твори добро" було успішно реалізовано такі соціальні проекти:

— громадська організація стала переможцем в конкурсі міні-грантів "Твоя ініціатива-2010" присвячений 65-річчю перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941—1945 рр., організованого Фондом розвитку міста Миколаєва — (залучено 5000 тис грн.). в рамках цього проекту до Дня Перемоги проведено 5 акцій "Спасибі за Перемогу", 7 трудових десантів, концерт силами студентів на якому були присутніми 150 чоловік ветеранів ВВВ. Облаштовано ветеранський дворик, висаджені саджанці винограду і створені клумба в Міському притулку для престарілих. Додатково на реалізацію проекту притягнені 7 тис. грн. У реалізації проекту взяло участь 323 студентів-волонтерів;

— проект "Сільські студенти організовують дозвілля в гуртожитку", підтриманий Міжнародним фондом "Відродження", на суму 17500 грн. У результаті проекту були задіяні 215 студентів, проведені конкурси, створено спортивну кімнату в гуртожитку, додатково притягнені 18000 грн. на придбання спортивного інвентарю;

— проект "Впорядкований дворик — мрія студентів" у рамках конкурсу малих грантів "Цивіль-

на ініціатива для місцевого розвитку" за підтримки Міжнародного фонду "Відродження" на суму 14000 грн. У результаті здійснення проекту 315 студентами ліквідований незаконний смітник, на цій території улаштована студентський дворик;

— проект "Організація дозвілля зусиллями студентів" підтриманий МО "Нова генерація" на суму 5000 грн. об'єднала зусилля сільських студентів в організації дозвілля в гуртожитку № 2 МДАУ;

— Проект "Сільським студентам гідні умови проживання в гуртожитку", підтриманий Українським жіночим фондом на суму 15000 грн., що передбачає створення сучасної пральної кімнати в гуртожитку № 2. Як результат, силами 215 студентів улаштована в гуртожитку кімнату особистої гігієни і прання.

Крім того, Миколаївська обласна громадська організація "Творити добро" є активним учасником різноманітних заходів та проектів. Зокрема, наказом управління у справах сім'ї та молоді Миколаївської облдержадміністрації від 10.01.12 № 1 було оголошено обласний конкурс з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками стосовно дітей, молоді, жінок та сім'ї, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка. В рамках цього конкурсу ініціативною групою громадської організації "Твори добро" був розроблений проект облаштування лікарняного дворика в Миколаївській обласній дитячій лікарні, яка розрахована на 510 ліжок-місць. Щорічно в стаціонарних відділеннях лікарні проліковуються близько 15 тис. дітей. Поліклініка за рік надає консультативну допомогу близько 55 тис. дітей. Усе це відбувається в облаштованих корпусах, які контрастно виділяються на недоглянутій зеленій зоні лікарні. Двір, через відсутність урн для сміття, швидко забруднювався, по усьому парку розкидається, відсутні умови для дозвілля дітей. Протягом 2012 р. планується силами студентів Миколаївського ДАУ облаштувати лікарняний дворик та ініціювати звернення до обласної ради про додаткове фінансування лікарні на благоустрій лікарняного дворика.

Завдяки реалізації проекту сільським дітям

Таблиця 2. Бюджет проекту "Лікарняний дворик"

Стаття витрат	Сума гранту	Вклад з інших джерел, грн.	Всього, грн.
Заробітна плата і гонорари (включаючи податки)	1500	2500	4000
Витрати на відрядження і транспорт	300	200	500
Оренда приміщень і устаткування		1750	1750
Оплата послуг сторонніх організацій	2000		2000
Витрати на зв'язок			
Витратні матеріали	26200	14380	40580
РАЗОМ:	30000	18830	48830

буде комфортно знаходитися на території лікарні в період лікування. Крім того, відбудеться зміна ставлення від пасивного очікування "влада зобов'язана забезпечити" до активної участі громадськості в рішенні насущних проблем. З метою реалізації проекту громадською організацією "Твори добро" залучено 300 чоловік. Вже проведено 5 су-

ботників по впорядкуванню території лікарні, вирішено питання об виділення додаткових коштів з обласної ради на благоустрій території лікарні, проведено збір коштів серед небайдужих до акції людей. Для реалізації проекту було розроблено стратегію досягнення поставлених цілей (табл. 1). Термін реалізації розробленого проекту — 5 місяців.

Активна участь всіх зацікавлених сторін у реалізації проекту є важливою умовою для розробки ефективного і реалістичного плану діяльності та основних напрямів розвитку громадських ініціатив. Дуже важливою є інформаційна та просвітницька робота в напрямі залучення максимальної кількості небайдужих людей до участі в суспільних проектах. Адже всі громадяни повинні проявляти, принаймні, мінімальний інтерес до проблем розвитку громади, оскільки прийняті рішення вплинуть на їхнє повсякденне життя. Крім того, для зацікавленості громади у змінах необхідно залучати хоча б якусь частку надходжень з місцевих податків, які сплачують громадяни, до процесів змін.

Коли громадяни мають доступ до інформації, що подається у простій та доступній формі, їм легше зрозуміти, що відбувається, побачити зв'язок між пропонованими змінами та власними потребами, а також надати корисні рекомендації. Необхідність інформувати громадян щодо проблем, у вирішенні яких вони можуть взяти участь, переконати їх змінити свою поведінку та брати активну участь у житті своєї громади є також одним із основних завдань просвітницької діяльності.

Звичайно, сьогодні всім зрозуміло, що поінформованість в тій чи іншій сфері є чи не найважливішим чинником, що впливає на ефективну діяльність. Дуже важливими є інтерактивні комунікаційні процеси, які забезпечують постійний зворотній зв'язок з людьми, для яких працює громадська організація, а також концентрація на комунікаційних потребах професійних та спеціалізованих груп (фахівців державних установ і організацій, відповідальних працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, інших партнерів).

Особливу увагу необхідно приділяти особам та організаціям, які впливають на формування суспільних поглядів, а також особам, які сприяють розповсюдженню інформації. У це число входять політичні партії й діячі, громадські організації, а також журналісти, які висвітлюють питання роз-

будови громадянського суспільства, підвищення потенціалу громади, якості надання послуг у за-
собах масової інформації.

У рамках ініційованого студентською громадою Миколаївського державного аграрного університету проекту "Лікарняний дворик" необхідно залучити 48830 грн. (табл. 2), в тому числі 30000 грн. сума гранту, отриманого від компанії "РУ-САЛ" в рамках конкурсу проектів з підвищення якості соціальної інфраструктури.

Після закінчення терміну дії гранту проект існуватиме і надалі в тісній співпраці із студентською молоддю Миколаївського державного аграрного університету, приватними підприємцями області, персоналом Миколаївської обласної дитячої лікарні, а також притягуватиметься фінансування від інших донорів на продовження подібної діяльності.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Громадські організації — це організації, які працюють незалежно від державних органів, але одночасно тісно співпрацюють з ними, вирішуючи соціальні проблеми та надаючи соціальні послуги, так необхідні сьогодні громадянам нового демократичного суспільства, що розвивається. Зайнявши нішу між державним і приватним секторами, громадські організації створюють своєрідний місток, через який громадяни можуть реально впливати на формування суспільства, в якому вони проживають. Особливого значення набуває залучення молодого покоління до громадської благодійної роботи як основної рушійної сили розбудови соціально орієнтованого громадянського суспільства.

Література:

1. Тимошенко Н.В. Спиратись на громаду / Н.В. Тимошенко // Вісник Інституту сільського розвитку. — 2005. — № 3 (4). — С. 24—26.
 2. Молодь за здоровий спосіб життя: щоріч. доп. Президенту України, Верхов. Раді України, Каб. Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2009 р.) / М-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Держ. ін-т розв. сім'ї та молоді; [редкол.: Н.Ф. Романова (голова) та ін.]. — К.: СПД Крячун Ю.В., 2010. — 156 с.
- Стаття надійшла до редакції 13.06.2012 р.